

L'àvia de Tintín parlava neerlandès

Georges Remi, conegut per les inicials invertides RG (Hergé), va ser el dibuixant creador del personatge Tintín. Nascut el 1907, va ser una víctima de l'aculturització francesa de Brussel·les. La seva àvia parlava un neerlandès empobrit propi de Brussel·les, però els seus pares havien estat completament educats en francès, segons les imposicions legals vigents. Malgrat que a partir de finals del segle XIX es començava tímidament a aprovar lleis per fomentar el bilingüisme, la realitat era que només s'aplicaven al territori flamenc, i encara amb forta resistència de les elits socials, fins i tot les flamenques, instal·lades a la capital, Brussel·les.

Per tant, Hergé només va poder estudiar en francès, malgrat ser de la zona flamenca, anant a l'escola durant l'ocupació germànica de la Primera Guerra Mundial els quals intentaren reintroduir el neerlandès, el que encara li donà més mala fama amb posterioritat. Malgrat les lleis suposadament bilingües (per als segells, les comunicacions legals o la moneda), les universitats només eren en francès, i ho van continuar sent fins mitjans segle XX, així com tota la cultura impresa.

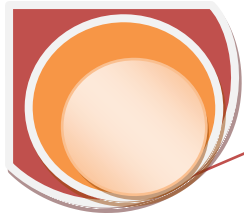
Els belgues neerlandesos, inicien la seva història nacional el dia de la batalla de Kortrijk, guanyada als francesos l'11 de juliol 1302, convertida en diada nacional. Després de l'aixecament de la ciutat de Bruges en que els neerlandesos feien servir frases impronunciables per a un francès per distingir-los i assassinar-los. La torna d'aquesta batalla va ser dos anys després en que els francesos de Felip IV guanyaren la batalla de Mons-en-Pévèle i ocuparen la regió flamenca, amb grans pèrdues, gràcies a les disputes internes provocades pels

aixecaments pagesos. És l'inici de la instal·lació de comunitats de parla no germànica al sud del que serà Bèlgica, en detriment de la població de parla neerlandesa.

Aquestes poblacions no parlaven "francès", en el sentit que nosaltres entenem avui, sinó un conjunt de llengües anomenades d'Öil, de les quals el francès actual n'és una, la que s'ha acabat imposant sobre la resta. Actualment encara se'n parlen a Valònia, però estan en perill d'extinció perquè el francès les ha substituït com a llengua comuna d'interacció. La pel·lícula "Benvenuti al nord" està de feta inspirada en l'existència encara d'accents i girs lingüístics "rars" per als francesos, que en realitat tenen l'origen en aquestes llengües.

En caure sota el domini dels Habsburg en època moderna, la separació entre el que serà Bèlgica (ocupada per la branca hispànica després de l'emperador Carles V, per tant catòlica) i el nord independentista del que seran els Països Baixos (protestants) s'aguditzà. Sobretot a partir del moment en que el nord aconseguí la seva independència després de la Guerra dels 80 Anys, deixant de formar part fins i tot del Sacre Imperi. Arran del Congrés de Viena (1815), on els Habsburg austríacs també perderen definitivament la seva hegemonia al centre del continent, els Països Baixos s'annexionaren Bèlgica durant un curt espai de temps de 15 anys, fins a la independència de Bèlgica el 1830.

França havia pressionat per annexionar Bèlgica durant el Congrés de Viena, en no accedir la resta de potències, França intentà interferir com més millor en la política belga, fomentant la independència, doncs

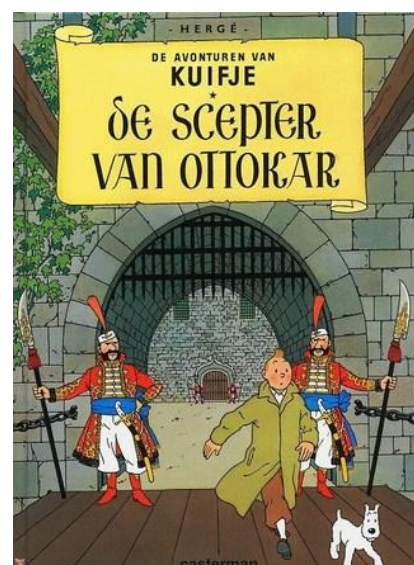
Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

creia que així seria més fàcil d'absorbir. El 1830, comencen, doncs, els mals de cap per a la població neerlandesa (catòlica) del nord de Bèlgica, els flamencs. Els flamencs eren vistos pels valons del sud com a sospitosos de col·laboracionisme amb els seus correligionaris culturals del nord i per a l'església catòlica eren sospitosos de confraternitzar amb els protestants dels Països Baixos.

El ric sud gràcies a la industrialització, ajudat per França, va iniciar una campanya d'afrancesització de Bèlgica, reduint el neerlandès a les llars i considerant-la a un balbuceig impropï de persones civilitzades. El nord neerlandès s'empobria, els seus habitants eren forçats a emigrar i considerats ciutadans de segona regional. Alhora, la capital, Brussel·les, va viure una etapa de creixement demogràfic espectacular, bàsicament de francòfons, però també de neerlandesos que esperaven trobar alguna cosa més a la ciutat per sobreviure. Els primers en abandonar el neerlandès, com sempre passa, van ser les elits, el francès es considerava una llengua de cultura, internacional, i tenia prestigi, mentre que el neerlandès es considerava una cosa bruta pròpia de salvatges. Pels parlants de les llengües d'Öil, el francès es va convertir en una llengua franca que les anà substituint mica en mica les pròpies.

Quan Hergé es va socialitzar a Brussel·les, coneixia fonèticament el neerlandès pels avis, però no el sabia parlar. Això sí, li va servir per inventar-se les llengües que farien servir els seus personatges. Com al "Ceptre d'Ottokar", on afegeix al neerlandès tocs eslaus per donar una aparença balcànica a Sildàvia. També a "Tintin al País de l'or negre" els noms dels personatges són agafats del llenguatge popular neerlandès, com Bab-El-Ehr, que prové de babeleer (xerraire), o el nom del pou del desert, Bir El Ambik, agafat el nom de la cervesa (bier) Lambic. Actualment a Brussel·les només el 10% de la població parla neerlandès, hi ha més parlants d'anglès. La guerra lingüística es concentra actualment en les poblacions neerlandeses dels voltants de la capital, on els francòfons de Brussel·les pretenen retirar-se a viure sense aprendre neerlandès.

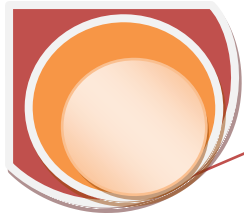
(Font: Històries d'Europa)

[Ens ho ha enviat el soci Albert Otero Girbau]

La falsa islamofòbia d'Hergé

Molts han volgut veure en les vinyetes de Tintín atacs contra la comunitat islàmica. Els experts expliquen per què no és així.

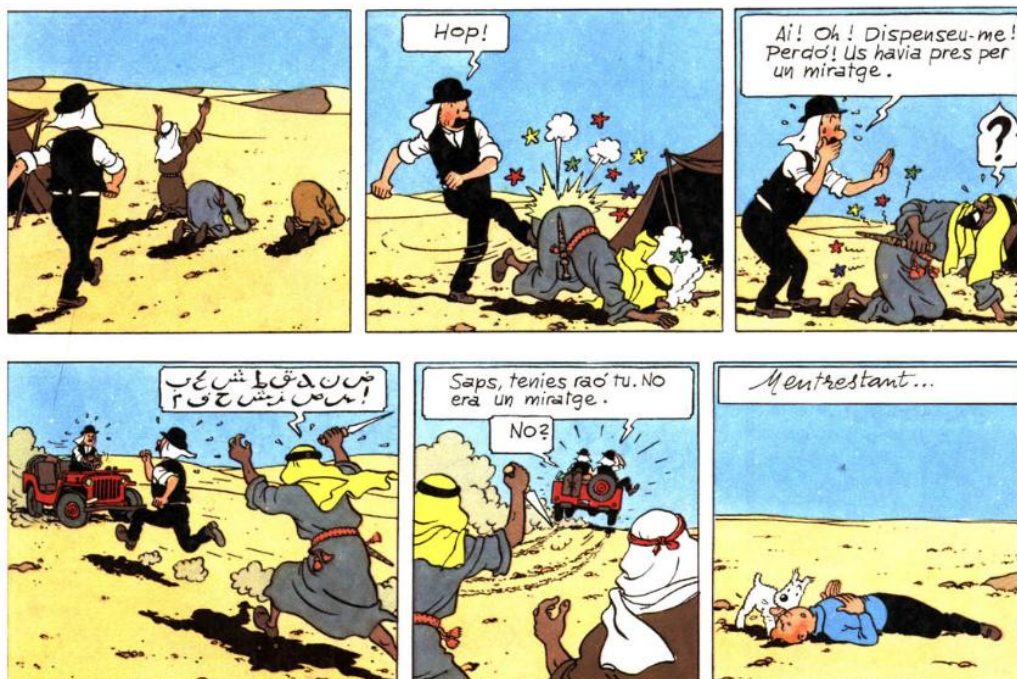
Dupond i Dupont -fills del traç d'Hergé, l'icònic belga que va crear *Les aventures de Tintín*- estan perduts en el desert de l'àlbum *El país de l'or negre* (1939). La sufocació delirant els fa veure miratges i confondre'ls amb la realitat: en una d'aquestes, els sembla veure aigua i fins i tot es col·loquen un vestit de bany. Però no. Era una il·lusió. En una altra, colpegen al cul a un orant musulmà, interrompent el rés. Arriba la disculpa: "El vaig confondre amb un miratge" (vegeu les vinyetes tot seguit). En un tercer moment, el desvari els fa confondre a un altre musulmà -que té al costat una cabra blanca- amb Tintín i Milú, el seu gos, per similitud de colors. Aquí

Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

tornen a clavar-li al personatge musulmà una puntada de peu que, en realitat, anava dirigit a l'intrèpid reporter.

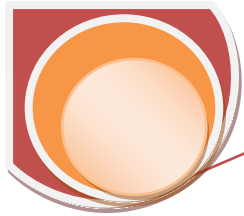
Aquestes imatges -sumadas a l'aura racista contra els negres del Congo que envolta els primers treballs de Hergé- han tornat a treure a la llum via Twitter arran de la cadena d'atemptats a l'aeroport i metro de Brussel·les i són perilloses fora de context. En assenyalar amb el dit la hipotètica islamofòbia d'un dibuixant emblemàtic, pur símbol belga, es busca extrapolar la idea i qüestionar la islamofòbia de tot un país.

Pot fer-se d'aquesta caricatura dels anys 30 una lectura politicosocial actual? Fernando Castillo, historiador i especialista en la vida d'Hergé, no dóna crèdit: "No barregem. És cert que Hergé, sobretot en la primera fase, va tenir inclinacions col·laboracionistes durant la Segona Guerra Mundial [aquí Tintín al país dels soviets, àlbum antimarxista i encarregat pel seu cap, Norbert Wallez, reconegut feixista] i que se l'acusa d'emprar el to paternalista i colonial a Tintín al Congo que era habitual en la seva època", reconeix.

"Però la seva obra no se centra en el món musulmà: Hergé mana a Tintín a diverses aventures en què apareix Orient Mitjà, sí, però de manera imprecisa. Tot just fa servir noms de països, i menys aborda aquesta cultura amb rebuig". Castillo creu que és "al contrari", que en el dibuixant belga "hi ha moltíssim interès i atenció per civilitzacions com l'oriental o la musulmana" i que "era una persona molt poc eurocentrista": "Et diré que si algú no li queia bé, aquest era Estats Units", subratlla.

LLENGUA ÀRAB NO TRADUÏDA

Un altre dels punts que assenyalen els detractors de la línia editorial d'Hergé és que, en el còmic original, les bafarades dels àrab-parlants mai estan traduïdes -excepte en dos personatges principals- i deixen al lector la sensació d'un continu impropri intel·ligible. Per exemple: en una de les vinyetes, un home àrab crida alguna cosa amb el puny enlaire i Milú li diu a Tintín: "No te l'escoltis, Tintín! Tot això deuen ser paraulotes". Castillo,

Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

l'expert, reposa: "En les traduccions a l'espanyol de *Les aventures de Tintín*, tothom parla en espanyol per

igual. Amb tot, això que dius és una simple concessió literària, una broma".

Darío Adanti, historietista i cofundador de la revista satírica *Mongòlia*, nomena a Hergé "fill de la seva època" i creu que "la seva visió colonial s'explica coneixent d'on venia el dibuixant, entenent el seu moment històric": "Occident tenia una mirada diferent llavors cap a tot el que no fos Occident mateix, com Kipling en "El llibre de la selva". Els prejudicis hi eren. Hergé, a més, era molt creient, però no crec que ataqués al fenomen islàmic", reflexiona.

L'AMIC I PERSONATGE XINÈS

Adanti recorda al jove xinès Tchang Tchong-Jen, que va ser personatge i amic real del dibuixant. El va conèixer entre *Els cigars del faraó* i *El Lotus Blau* -quan seu còmic començava a madurar- i el va introduir en la complexa realitat de la Xina i la seva cultura. Aquí el, sovint, company de fatigues de Tintín amb el seu quimono verd, el seu serrell fosc i la seva expressió afable. "El seu amor i respecte per la Xina treu a Hergé de la generalització racista".

En *Tintín i el país de l'or negre*, dos dels personatges principals són àrabs: Mohammed Ben Kalish Ezab -un emir governant de Khemed, un país fictici ubicat a la península de Aràbia- i el seu fill Abdallah -un encantador

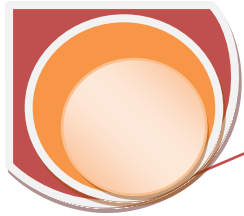

nen mimat de bromes pesades -. "Abdallah és una figura entranyable", somriu l'historiador Castillo. Hi ha clars obscurcs en el treball d'Hergé. La seva lent il·lustradora -cincel·lada per la influència de la Segona Guerra Mundial- no troba arrels ni paral·lelismes en el present.

Tot i que el dibuixant belga tot just va viatjar -excepte aquells campaments joves dels boy-scouts que li van fer passar estius a Espanya, Àustria, Suïssa i Itàlia- es va dedicar a documentar-se a fons sobre els llocs en què desenvoluparia les històries de Tintín. Va cuidar minuciosament cada detall, treballava basant-se en fotografies, buscant fidelitat. Va retratar amb cura els espais: les mesquites, les alcassabes, els mercats. Fins al personatge del petit

Abdallah està creat a partir d'un retrat de la dècada de 1940 de Faysal II de nen -l'últim rei d'Iraq-.

EL RETRAT I EL TÒPIC

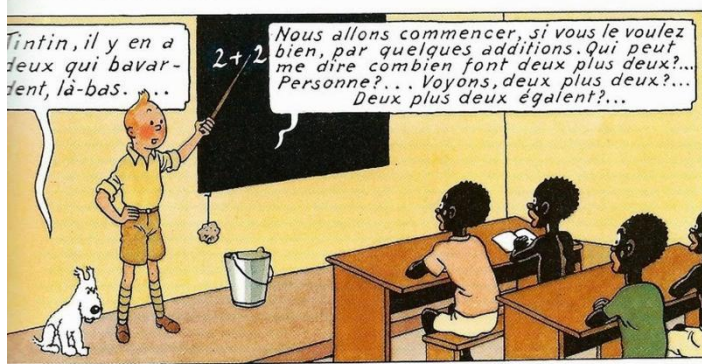
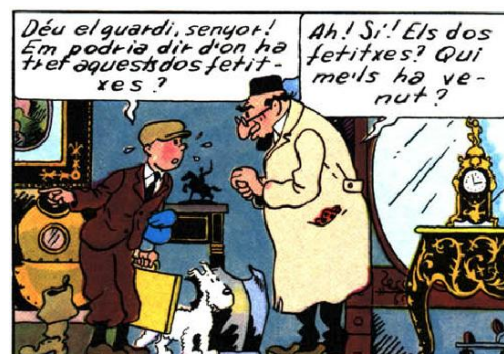

Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

Malgrat el seu esforç per la versemblança, el dibuixant va pecar -potser per no tractar-los personalment i estudiar-los des lluny- de caure en el tòpic a l'hora de retratar certs personatges. En la primera versió de *l'Orella escapsada* (1936), Hergé va ser criticat per "deixar-se portar per l'estereotip racista del antijudaisme": va presentar a un jueu amb nas ganxut, barba de rabí, una petita gepa ... Aquesta vinyeta va desaparèixer en edicions posteriors.

Igual va passar amb la comunitat negra fins que ell mateix es va explicar al respecte: "M'alimentava dels prejudicis del medi en el qual vivia ... no sabia d'alguns països més del que la gent explicava en aquella època. 'Els negres són nens grans, encara sort que estem nosaltres allà', etc. i jo vaig dibuixar a aquests africans seguint aquells criteris, dins el més pur esperit paternalista que era el de l'època a Bèlgica".

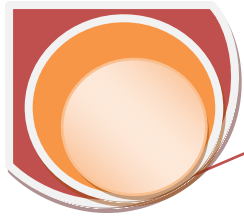
Antoni Giralt, expert en còmics i autor de *Del tebeo al manga* (2011), parla d'equilibris: "Com en tots els personatges d'Hergé, els musulmans tenen actituds positives i negatives, hi ha bons i dolents, però en cap cas fa burla de ells", explica. "Es limita a jugar amb els tòpics del seu moment. No sé qui dirà que era islamòfob, però hauria de deixar de tenir tant de temps lliure i posar-se a treballar".

El gran dibuixant belga també va ser un incomprens algunes vegades: el seu àlbum *Stoc de coc* (1958) pretenia denunciar l'esclavitud que afectava els musulmans africans en peregrinació a la Meca, però va ser titllat de racista pel retrat simplista que va fer dels africans. El 1967, es va fer una nova edició corregida en què Hergé modificava la forma

d'expressar-se de les víctimes del tràfic.

Ja cicatritzaren els tòpics d'aquí i d'allà. Fins i tot la proclama anticomunista en carn viva i la defensa aferrissada del Nou Ordre fill de la guerra: "Reconec que jo també vaig creure que el futur d'Occident podia dependre del Nou Ordre. Per a molts la democràcia s'havia mostrat decebedor i el Nou Ordre portava noves esperances. A la vista de tot el que va passar, es tractava naturalment d'un gran error haver pogut creure en això. (...) el meu ingenuïtat d'aquella època fregava la niciesa, podríem dir que fins i tot l'estupidesa", es va excusar el belga en una ocasió, mirant enrere.

Tot i que el discurs benpensant del ciutadà modern porti a rebutjar algunes de les manifestacions artístiques d'Hergé -difícils d'aplaudir a les sensibilitats actuals-, Tintín no ha deixat de ser recurrent. Ahir dimarts, l'etern

Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

reporter bromista plorava a Bèlgica en tres llàgrimes : una negra, una altra groga, l'última vermella, plasmades en una nova vinyeta al peu de #JesuisBruxelles. No ho veiem, no hi ha dibuixos: però el petit príncep àrab Abdallah també plora.

(Font: Lorena G. Maldonado a "El Español" per mitjans d'informació propis)

Aclariment?

Sobre la notícia del cobrament de 250 euros per part de Moulinsart als autors de les vinyetes de condol amb Tintín de protagonista arran dels atemptats de Brussel·les i sobre els mateixos dibuixos publicats s'ha dit per Internet que havia sortit de *nordpress.be*, un diari humorístic a l'estil del nostre "Be Negre", però hem pogut veure a L'Express que,

"Interrogat per 'Li HuffPost', Moulinsart SA (que posseeix els drets de Tintín) va dir que havia optat per no compartir l'elaboració d'aquests dibuixos. "Hi ha uns dibuixos en què veiem a Tintín plorant. I Tintín sempre es recupera ràpidament. Pensàvem en posar un quadre negre, ja que n'hi ha un a "Tintín al país dels soviets" però estaria fora de context ". Per tant, Moulinsart SA ha preferit publicar al seu compte de Facebook una foto d'una estàtua de Tintín, a contrallum:

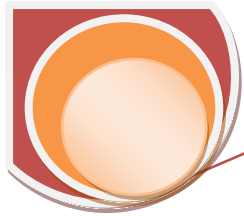
Pel que fa a demandar a aquells que fan servir la imatge no autoritzada de Tintín, Moulinsart SA expressa que, degut a les circumstàncies, serà més flexible. La decisió que es va ser adoptar en qualsevol cas davant la urgència era no prendre cap mesura mentre Bèlgica estigui de dol."

Això vol dir que un cop passat el dol (o un temps prudencial) presentaran demandes?

Col·laboracions dels socis

En Pere González Esquerdo ha vist aquesta mona de la pastisseria Sauleda al Museu del Disseny de Barcelona,

Vist a la xarxa

Publicació lliure i independent, de periodicitat aleatòria: surt quan cal i quan convé !

en David Baker, Xifort, ens envia aquesta foto publicada per Reuters, i

l'Arturo Rivas aquesta portada de diari d'Estrasburg.

Moltes gràcies a tots !!!